



Warszawa, dnia

9

sierpnia 2010 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSR/500/19 -1/2010/KC

Pani

Jolanta Fedak

Minister Pracy

i Polityki Społecznej

Szanowne Pani Minister,

W nawiązaniu do spotkania ministrów, jakie odbyło się w dniu 1 października 2009 r. w Biurze Rzecznika Praw Dziecka a dotyczyło problemów z zapewnieniem właściwej opieki dzieciom, które trafiają do placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek resocjalizacyjnych (młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii) przedstawiam zdiagnozowane problemy wymagające rozwiązania:

1. Brak skutecznej realizacji postanowień sądów o umieszczeniu nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Obecnie - zgodnie z danymi Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej wg danych na dzień 6 sierpnia br. na miejsce w MOW-ie czeka 330 nieletnich, natomiast na miejsce w MOS-ie ponad 1169 nieletnich. Są to dane, które dotyczą jedynie nieletnich umieszczonych w tych placówkach zgodnie z postanowieniami sądów. Pomimo tego że liczba miejsc w tych placówkach na przestrzeni ostatnich kilku lat wzrosła prawie dwukrotnie, nadal na miejsce oczekuje 1,5 tys. nieletnich. Wydaje się, że zwiększanie liczby miejsc nie rozwiązuje problemu.
2. Problem braku placówek interwencyjnych funkcjonujących w systemie oświaty, przeznaczonych do tymczasowego umieszczania nieletnich. Problem powstał po 2004 r. po przekazaniu młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii z resortu pracy do resortu edukacji. Placówki oświatowe nie mają warunków do przyjmowania dzieci w trybie tymczasowym. Wykonywanie orzeczeń tymczasowych utrudnia, a czasem uniemożliwia właściwe oddziaływanie wobec nieletniego. Dzieci trafiają do

pogotowia opiekuńczego, co też nie jest najlepszym rozwiązaniem z uwagi na przebywanie w jednym miejscu dzieci, które pozbawione są opieki rodziców i nieletnich zdemoralizowanych;

3. Coraz więcej wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych kierowanych jest do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii, co może świadczyć o trudnościach w realizacji funkcji wychowawczych przez te placówki. Wg danych resortu edukacji zdarza się, że wychowankowie domów dziecka stanowią 30% wychowanków MOW i MOS.

Wiem, że w 2007 r. został powołany Międzyresortowy Zespół do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych, koordynowany przez Ministra Sprawiedliwości, który między innymi miał się zajmować zapewnieniem skutecznej realizacji postanowień sądowych o umieszczeniu nieletnich w MOW lub MOS. Prace zespołu dotyczą w głównej mierze nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, a więc tylko małego wycinka poruszonej problematyki.

Przedstawione powyżej problemy dotyczące wychowania i resocjalizacji nieletnich są problemami ponadresortowym. Krzyżują się tu działania resortu sprawiedliwości, polityki społecznej oraz edukacji dlatego też konieczna jest współpraca. W związku z tym wystąpiłem do ww. ministerstw o wskazanie przedstawicieli do powołanej przeze mnie grupy roboczej, która ma się zajmować tą tematyką. Spotkanie grupy roboczej planowane jest na początek września br. po przeprowadzeniu aktualizacji problemu i zapoznaniu się z podjętymi działaniami przez zainteresowane w sprawie resorty.

Przestawiając powyższe, stosownie do art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.) zwracam się do Pani Minister o przekazanie informacji o podjętych przez resort działaniach w celu rozwiązania, czy zminimalizowania powyższych zagadnień. Podobne wystąpienie kieruję w dniu dzisiejszym do Ministra Sprawiedliwości i Ministra Edukacji Narodowej. Informacje z poszczególnych resortów konieczne są do dokonania analizy problemu i wypracowania wspólnych działań systemowych. Uważam, że należy pilnie szukać kompleksowych rozwiązań, gdyż na dzień dzisiejszy nie ma w Polsce zintegrowanego systemu opieki nad dzieckiem. Funkcjonowanie obecnych rozwiązań prowadzi do utrwalania niekorzystnego zjawiska dzielenia dziecka potrzebującego pomocy na resorty.

o wypracowaniu rozwiązania
Marek Duda



MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

Warszawa, 25 sierpnia 2010 r.

DSR-II-0712-5-1-AB/10

**Pan
Marek Michałak
Rzecznik Praw Dziecka**

szanowny Panie Rzeczniku,

Odpowiadając na pismo z dnia 9 sierpnia 2010 r., znak: ~~ZSR/500/19-1/2010/KC~~
w sprawie zapewnienia właściwej opieki dzieciom, które trafiają do placówek opiekuńczo –
wychowawczych oraz placówek resocjalizacyjnych (młodzieżowych ośrodków
wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii), uprzejmie informuję:

W świetle kompetencji, wynikających z obowiązującego stanu prawnego, placówki
opiekuńczo wychowawcze działające w systemie pomocy społecznej są przede wszystkim
przeznaczone do zapewnienia opieki dzieciom umieszczonym z powodów opiekuńczych.
Natomiast do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków
socjoterapii, działających w oparciu o przepisy oświatowe, nieletni są kierowani na podstawie
postanowienia sądu, wydanego w oparciu o przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r.
o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.).

Do młodzieżowych ośrodków wychowawczych przyjmowane są głównie dzieci
z placówek interwencyjnych, które znalazły się tam w oczekiwaniu na miejsce w stosownej
placówce resocjalizacyjnej. Placówki interwencyjne, przekształcone z funkcjonujących
wcześniej w systemie oświaty pogotowi opiekuńczych, nie są przystosowane do pracy
z nieletnimi. Są to placówki, w których pobyt powinien trwać nie dłużej niż pół roku. Praca
tam jest nastawiona na diagnozę, a nie na terapię. Kadra nie jest przygotowana
do podejmowania profesjonalnej resocjalizacji nieletnich.

Z całej Polski, z różnych źródeł otrzymujemy sygnały o problemach z młodzieżą
zdemoralizowaną w placówkach opiekuńczo – wychowawczych oraz z problemami
w kierowaniu do młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Sygnalizują to nie tylko
dyrektorzy tych placówek, ale również władze powiatowe, wojewodowie, a nawet posłowie

w swoich interpelacjach. Sytuacje opisywane w kierowanej do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej korespondencji są przykładami patologicznych wręcz zjawisk, które od kilku lat budzą niepokój w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, funkcjonujących w systemie pomocy społecznej. Problem stanowi nasilenie się zjawisk agresji i przemocy oraz aktów wandalizmu wśród wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych. Zjawiska te nasiliły się szczególnie po 2004 r., kiedy to placówki o charakterze resocjalizacyjnym (młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii) zostały wydzielone z placówek pomocy społecznej i ponownie włączone do systemu oświaty. Spowodowało to znaczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, dla których do niedawna alternatywą były placówki funkcjonujące w systemie oświaty (specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze) i placówki resocjalizacyjne. Wprowadzenie „feryjności” w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych spowodowało, iż sądy rodzinne wobec dzieci z niepełnosprawnością fizyczną i umysłową orzekają pobyt w całodobowej placówce opiekuńczo – wychowawczej zupełnie nieprzystosowanej do ich potrzeb.

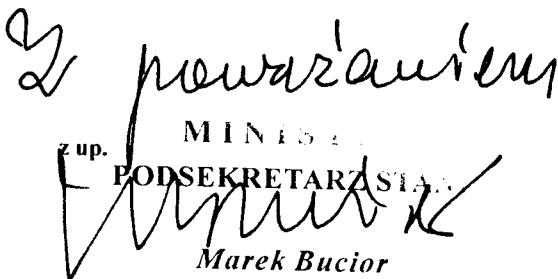
Niemożność wykonania przez starostę postanowień sądu rodzinnego w zakresie umieszczenia nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, w szczególności w trybie tzw. tymczasowym, zgodnie z art. 26 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, wynikająca m. in. z centralnego kierowania wychowanków do tych placówek, w dużej mierze przekłada się na decyzje sądów rodzinnych. Praktyką sądów stało się umieszczanie w trybie natychmiastowym w pogotowiu opiekuńczym, na podstawie art. 569 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, nieletnich, którzy oczekują w środowisku na miejsce w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Często ten pobyt „tymczasowy” w placówce trwa kilka lat.

Wydaje się, że w sprawie sprawowania pieczy zastępczej nad nieletnimi, którzy wcześniej byli wychowankami placówek opiekuńczo – wychowawczych, również należy wyjść od zabezpieczenia ich praw jako dzieci, przede wszystkim prawa do stałości środowiska wychowawczego. Koncepcja, aby wychowanek przebywający kilka lat w oświatowej instytucji wychowawczej, jaką jest młodzieżowy ośrodek wychowawczy, jednocześnie był wychowankiem innej instytucji wychowawczej (placówki opiekuńczo – wychowawczej), jest nie do przyjęcia przede wszystkim ze względu na dobro nieletniego, który jako dziecko ma prawo do stabilnego środowiska wychowawczego. Pozostając wychowankiem dwóch instytucji, na pewno nie będzie miał szans na stałe środowisko wychowawcze, a proces resocjalizacji zostanie osłabiony. Placówka opiekuńczo –

wychowawcza nigdy nie zastąpi rodziny, nie jest nawet jej namiastką, może jedynie wypełniać niektóre funkcje opiekuńcze i wychowawcze, które są również wypełniane w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, kształtując system pieczy zastępczej nad dzieckiem, kieruje się przede wszystkim zasadą dobra dziecka, a nie istniejącymi uwarunkowaniami prawnymi – administracyjnymi, do których należy dostosować funkcjonowanie różnych instytucji zajmujących się dzieckiem. Przykładem takich działań jest przygotowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Rządowym Centrum Legislacji projekt ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gdzie dla dobra dziecka zaplanowano fundamentalne zmiany w kompetencjach samorządów, w sposobie funkcjonowania różnych instytucji samorządowych. Położono szczególny nacisk na rozwój działań profilaktycznych, form rodzinnej pieczy zastępczej oraz na przekształcenie placówek opiekuńczo – wychowawczych w małe placówki o charakterze domowym. Na skutek zgłoszonych przed posiedzeniem Komitetu Rady Ministrów przez Ministerstwo Edukacji Narodowej uwag do tego projektu ustawy, zaproponowano, aby w rodzinach zastępczych zawodowych można było umieszczać dzieci na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Jednakże możliwość taka dotyczyć będzie wyłącznie rodzin zastępczych zawodowych posiadających specjalistyczne szkolenie. Rozwiązanie takie oznacza, że sąd nie będzie miał możliwości umieszczenia na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych, rodzinach zastępczych niezawodowych, rodzinach zastępczych zawodowych nieposiadających odpowiednich kwalifikacji, rodzinnych domach dziecka i placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Ponadto, również na skutek uwagi Ministerstwa Edukacji Narodowej, na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich nie będzie można umieszczać dzieci w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, a jedynie w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

Jednocześnie, wobec faktu, że już obecnie na miejsce w młodzieżowym ośrodku socjoterapii albo w młodzieżowym ośrodku wychowawczym czeka bardzo wielu nieletnich, oraz biorąc pod uwagę ww. zmiany, Komitet Rady Ministrów na posiedzeniu w dniu 17 sierpnia 2010 r. zobowiązał Ministra Sprawiedliwości i Ministra Edukacji Narodowej do przeprowadzenia wspólnie przeglądu systemu działań w zakresie trudnej młodzieży oraz przedstawienia informacji na ten temat w ciągu miesiąca.


z up. **MINISTERSTWA PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**
PODSEKRETARZ STAŃ
Marek Bucior